

Magdalena Zakrzewska-Verdugo

 <https://orcid.org/0000-0002-2568-087X>

Uniwersytet Komeńskiego w Bratysławie
Bratysława, Słowacja

Klimat i środowisko naturalne w podręcznikach do nauczania języka polskiego jako obcego przeznaczonych dla Słowaków*

Climate and natural environment in Polish as a foreign language
textbooks for Slovaks**

Abstract: This text results from a conference organised as part of the VF project entitled *The V4 Humanities Education for the Climate*, held online on 11 March 2021. In the face of the increasingly intense climate change affecting the lives of all of us, Polish glottodidactics cannot remain indifferent either. A topical issue is how to harness it for the purposes of green studies. The paper seeks an answer to this question on a local level by analysing materials intended for teaching Polish as a foreign language created for students learning it in Slovakia. The second part of the paper contains recommendations on how to expand such aids by adding further environmental content. The basis underlying the above research is primarily the *Ordinance of the Minister of Science and Higher Education of 26 February 2016 on examinations in Polish as a foreign language*,

* Niniejsze opracowanie powstało w ramach projektu VF no 22020071: *The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]*. Zostało ogłoszone na konferencji HEC w marcu 2021 r. Więcej na ten temat: <https://www.hec.us.edu.pl/edukacja-dla-klimatu-ksztalcenie-uniwersyteckie-i-szkolne-11-03-2021r/> [dostęp: 1.05.2021].

** This study was developed as part of the following project: VF no 22020071: *The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]*. It was presented at the HEC conference in March 2021. More at: <https://www.hec.us.edu.pl/edukacja-dla-klimatu-ksztalcenie-uniwersyteckie-i-szkolne-11-03-2021r/> [accessed: 1.05.2021].

and in terms of identifying lexical content, it is provided by *Lexical competence of learners of Polish as a foreign language in light of quantitative studies. Annex 2* (Seretny, 2011).

Keywords: Polish glottodidactics, green studies, environmental teaching in Polish studies, glottodidactics for the climate

Abstrakt: Niniejszy tekst stanowi pokłosie konferencji zorganizowanej w ramach projektu VF pt. *The V4 Humanities Education for the Climate*, która odbyła się 11 marca 2021 r. online. W obliczu coraz gwałtowniejszych zmian klimatu wpływających na życie nas wszystkich również glottodydaktyka polonistyczna nie może pozostać obojętna. Aktualnym problemem staje się to, w jaki sposób zaangażować ją do celów humanistyki ekologicznej. Autorka artykułu próbuje znaleźć odpowiedź na to pytanie na płaszczyźnie lokalnej, analizując materiały przeznaczone do nauczania języka polskiego jako obcego powstałe z myślą o odbiorcach uczących się tego języka na Słowacji. W drugiej części tekstu formułuje rekomendacje dotyczące wzbogacenia wspomnianych pomocy o dalsze treści środowiskowe. Podstawę dla powyższych badań stanowi przede wszystkim *Rozporządzenie MNiSW z dnia 26 lutego 2016r. w sprawie egzaminów z języka polskiego jako obcego, a pod względem identyfikacji treści leksykalnych – Kompetencja leksykalna uczących się języka polskiego jako obcego w świetle badań ilościowych. Aneks 2* (Seretny, 2011).

Słowa kluczowe: glottodydaktyka polonistyczna, humanistyka ekologiczna, polonistyczna dydaktyka środowiskowa, glottodydaktyka dla klimatu

Zagadnienia zmian klimatu oraz ochrony środowiska pojawiają się coraz częściej w dyskursie medialnym, a to dlatego, że zaczynamy dotkliwie doświadczać przekleństwa życia „w epoce geologicznej antropocenu, którą cechuje dominujący wpływ człowieka na ziemski ekosystem” (Cudak, 2020: 20). Wydaje się paradoksalne, iż dopiero od niedawna ekologia zajmuje ważne miejsce w naszym światopoglądzie, szczególnie że wspomniana epoka, jak podają badacze, trwa już od około 200–250 lat (Cudak, 2020: 20). W obliczu tego globalnie i lokalnie wszechobecnego problemu, nazywanego dziś nie tyle zmianą klimatu, co raczej kryzysem klimatycznym, również glottodydaktyka (polonistyczna) nie może pozostać obojętna. Celem podejścia zadaniowego i komunikacyjnego w nauczaniu języka obcego jest wszak udostępnienie studentom i kursantom odpowiednich narzędzi, aby byli w stanie skutecznie odbierać i przekazywać w języku docelowym istotne dla nich treści. Trudno za takie nie uznać kondycji otaczającego nas świata w skali mikro i makro. Ponadto zadaniem każdego procesu edukacyjnego powinno być kształtowanie odpowiednich postaw wobec świata. Jest to zresztą zgodne z wytycznymi porozumienia klimatycznego przyjętego w Paryżu w 2015 r., a szczególnie z zawartym w nim celem 13. zrównoważonego rozwoju *Działania w dziedzinie klimatu*, który zakłada m.in.,

by „zwiększyć poziom edukacji oraz potencjał ludzki i instytucjonalny, podnieść poziom świadomości na temat łagodzenia zmian klimatycznych, adaptacji i skutków zmian klimatycznych oraz systemów wczesnego ostrzegania przed zagrożeniami” (Cel 13).

Cele analizy

Niniejszy artykuł poświęcony jest zatem tematyce klimatu oraz szeroko pojętego środowiska naturalnego w ujęciu lokalnym: z perspektywy pomocy do nauczania języka polskiego jako obcego (dalej: njpjo) przeznaczonych dla studentów uczących się na słowackich uniwersytetach¹. W dalszej części przyczynku zrealizowane zostaną przede wszystkim trzy cele. Pierwszym z nich jest przedstawienie i ocena stanu wspomnianych narzędzi glottodydaktycznych pod kątem tego, czy spełniają najbardziej aktualne funkcje „(...) humanistyki ekologicznej czy środowiskowej, a może już polonistycznej dydaktyki ekologicznej czy też dydaktyki dla klimatu” (Cudak, 2020: 20). To innymi słowy próba odpowiedzi na pytanie, czy istniejące pomoce nadają się do roli propagatora postaw prośrodowiskowych, czy jednak należy je uzupełnić o dodatkowe treści nauczania. To stanowi też drugie zadanie niniejszego artykułu: w przypadku gdy omawiane materiały wymagają dopre-

¹ Pozwalam sobie rozszerzyć w taki sposób tytułowe określenie „podręczniki njpjo przeznaczone dla Słowaków” przez wzgląd na studentów uczących się języka polskiego na kierunku studia środkowoeuropejskie oferowanym na Uniwersytecie Komeńskiego (dalej: UK) w Bratysławie, których językiem ojczystym nie jest język słowacki, jednak najczęściej znają go już w stopniu komunikatywnym. W najnowszych publikacjach powstających w ramach bratysławskiej serii *Polski na A* uwzględniamy zarówno w koncepcji podręczników, jak i ich podtytuł, że są to pozycje „(nie tylko) dla Słowaków”, a więc staramy się odpowiadać na wyzwania „nowej humanistyki” – „wielo-, transkulturowości i ruchów migracyjnych” („Postscriptum Polonistyczne” 2018, nr 2 (22)).

cyzowania, zaproponowane zostaną słownictwo, tematy i zagadnienia, o które należy wzbogacić zajęcia z języka polskiego jako obcego (dalej: jpjo) na różnych poziomach zaawansowania (A1–C1²). Za podstawę do stworzenia konkretnych rekomendacji i wytycznych leksykalnych dla każdego poziomu posłuży pozycja *Kompetencja leksykalna uczących się języka polskiego jako obcego w świetle badań ilościowych. Aneks 2* Anny Seretny (2011), zawierająca grona wyrazowe, które powinni opanować uczniowie od A1 do B2.

Klimat i środowisko

– tematyczne i gramatyczne zakresy zagadnienia

Jeśli przyjrzeć się *Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego* (2016), można zauważyć, że w *Katalogu tematycznym B* – na każdym poziomie zaawansowania, poczynając od tego najniższego, pojawia się zagadnienie pt. *Środowisko naturalne* obejmujące swoim zakresem coraz szersze treści.

Dla poziomu A1 są to: pogoda, pory roku, podstawowe nazwy zwierząt; dla A2: te same zagadnienia rozszerzone o podstawowe nazwy roślin oraz elementy krajobrazu. Dla B1 to nazwy roślin i zwierząt (bez epitetu „podstawowe”), ale też ochrona przyrody, ekologia i klimat. B2 wprowadza dodatkowo rozróżnienie na zwierzęta domowe i dzikie, zaś C1 wymienia również kłeski żywiolowe.

Oprócz zagadnień poświęconych eksplicytnie środowisku naturalnemu, we wspomnianym katalogu występuje również szereg innych tema-

² Niniejszy artykuł nie uwzględnia poziomu C2 wydzielonego zgodnie z Europejskim Systemem Opisu Kształcenia Językowego (dalej: ESOKJ) ze względu na to, że program njpjo na UK w Bratysławie kończy się egzaminem państwowym magisterskim na poziomie C1, a więc obecnie nie ma (i prawdopodobnie w najbliższym czasie nie będzie) pomocy przeznaczonych dla omawianej grupy odbiorców na poziomie zaawansowanym C2.

tów, które stwarzają pretekst do tego, aby „przemycić” treści środowiskowe – o czym będzie jeszcze mowa w dalszej części artykułu.

Omawianie problemów językowych podczas lekcji jppo również może służyć celom dydaktyki dla klimatu. Zgodnie ze współczesnymi tendencjami obecnymi w glottodydaktyce, nie wprowadzamy bowiem treści gramatycznych w oderwaniu od tych leksykalnych i komunikacyjnych, ale raczej pracujemy na tekstach, których tematyka może wszak odnosić się do środowiska naturalnego. Tu także (dla każdego poziomu) wyróżnia się zagadnienia z zakresu poprawności gramatycznej, które stwarzają okazję do poruszania interesującej nas problematyki. Dla poziomu A1 może się ona pojawić przy odmianie przymiotników, derywacji przysłówków odprzymiotnikowych czy poszczególnych przypadkach deklinacyjnych z towarzyszącymi im przyimkami. Na A2/B1 taką szansę stanowi stopniowanie przymiotnika i przysłówka. Na wyższych stopniach zaawansowania zaczynają pojawiać się procesy słowotwórcze (np. tworzenie przymiotników odrzeczownikowych).

Jak widać, wspomniane *Rozporządzenie MNiSW* (2016) nie narzuca lektorom ścisłych ram dotyczących realizacji wybranych tematów i zagadnień, ale raczej definiuje pole minimum, które należy opanować na danym poziomie.

Klimat i środowisko naturalne w podręcznikach dla Słowaków

Mając określone zakresy tematyczne i gramatyczne, można przyrzeć się, czy i w jaki sposób treści klimatyczne pojawiają się w pomocach przeznaczonych dla studentów uczących się języka polskiego na słowackich uniwersytetach. Wynik tej analizy pozwoli na sformułowanie propozycji dotyczących ewentualnego wzbogacenia materiałów o kolejne zagadnienia.

Pod takim kątem zostanie omówionych siedem pozycji powstałych na Słowacji lub przy wsparciu słowackich polonistów w ciągu ostatniego (prawie) ćwierćwiecza.

Pierwszą chronologicznie i niewątpliwie najbardziej znaną w środowisku glottodydaktycznym książką przeznaczoną dla Słowaków jest *Po tamtej stronie Tatr* (Pančíková, Stefańczyk, 1998, 2003). Ten podręcznik miał za zadanie towarzyszyć studentom od początku ich przygody z jppo do poziomu progowego (B1). Można go uznać za przykład tego, w jaki sposób podejście do jppo oraz do ochrony przyrody zmieniło się od początku XXI w. – środowisko naturalne pojawia się tam bowiem głównie za sprawą ćwiczeń gramatycznych i przykładów, a nie jako samodzielny temat. Nie oznacza to oczywiście, że nie warto z niego skorzystać w charakterze uzupełnienia dla innych materiałów.

5) Spojte vety spojkami: *ani, choć, gdyby*:

Vzor: Gdybyśmy mieli pieniądze, tobyśmy pojechali z wami.

1. była ładna pogoda, nie wybraliśmy się na spacer.
2. nie świeciło słońce, nie padał deszcz.
3. miałem wiele czasu, prawie nic nie zrobiłem.
4. były na twoim miejscu, inaczej byśmy postąpiły.
5. Nie mam ochoty iść do kina, oglądać filmu w domu.
6. miała tę książkę, chętnie bym ci pożyczyła.
7. byłem zmęczony, zabrałem się do pracy.

Rysunek 1. (Pančíková, Stefańczyk, 2003: 195)

Kolejną chronologicznie pomocą dla Słowaków jest preszowska *Slovenčina a polština. Synchronne porovnanie s cvičeniami* (Sokolová i in., 2012). Jest to pozycja koncentrująca się na porównaniu obu języków z perspektywy systemu językowego, a więc ponownie sugerowana raczej jako uzupełnienie niż podręcznik kursowy. Ze względu na powyższe zastrzeżenia nie zostanie tu szerzej omówiona.

Trzecią publikacją wartą wspomnienia jest lubelsko-bańskobystrzycki *Dwujęzyczny podręcznik komunikacji językowej dla służb ratowniczych pogranicza polsko-słowackiego* (Majewska-Wójcik i in., 2016). I znów – nie jest to uniwersytecki podręcznik lektoratowy, jako że celuje w specyficzną grupę odbiorców i jej potrzeby. Dlatego też składa się z dwóch części: ogólnej i specjalistycznej. O ile tej pierwszej dość łatwo przypisać poziom począt-

kujący, o tyle druga może wyrywkowo funkcjonować jako uzupełnienie dla innych materiałów o konkretne treści. Część ogólną charakteryzuje rozbudowane omówienie zjawisk pogodowych i pór roku, co jest uzasadnione zainteresowaniami zawodowymi grupy odbiorczej. Rozdział specjalistyczny w niezwykle szczegółowy sposób porusza kwestię żywności i ich skutków, co odpowiada wymaganiom egzaminacyjnym na poziomie C1 oraz może stanowić punkt wyjścia do dyskusji nad konsekwencjami zmian klimatu.

Ćwiczenie 3. Do których żywiołów pasują poniższe wyrazy? Ku którym żywiołom można priradiť nižšie uvedené výrazy?

wiać – *fúkať*, palić się – *horieť*, rzeka – *riecka*, pozrywane dachy – *strhnuté (postrhávané) strechy*, potok – *potok*, czad – *oxid uhoľnatý*, śnieg – *sneh*, zasypać – *zasyvať*, silny wiatr – *silný vietor*, płonąć – *horieť*, połamane drzewa – *połamane stromy*, wylewać – *vylievať*, wyrwane drzewa – *vytrhnuté stromy* (spadnuté stromy), ogień – *ohň*, zalana piwnica – *zatopená pivnica*, podtopienie – *záplavy*, poziom wody – *hladina vody*, zaproszyć ogień – *neúmyselne založiť požiar*, dym – *dym*, pogorzelsko – *zhorenisko*, pozrywane linie elektryczne – *strhnuté elektrické vedenie*, woda – *voda*, zapalić się – *vznietíťsa*

LAWINA	POWÓDŹ	POŻAR	WICHURA

Rysunek 2. (Majewska-Wójcik i in., 2016: 51)

Na koniec spisu pomocy glottodydaktycznych dla odbiorców słowackojęzycznych poświęcę więcej miejsca bratysławskiej, niekomercyjnej serii *Polski na A*, która zaczęła być wydawana w 2014 r. dzięki wsparciu Ministerstwa Edukacji Narodowej Republiki Słowackiej (Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky), a jej kontynuację umożliwił Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki (VUSG No 61000029). *Polski na A* to jedyny cykl podręczników lektoratowych

przeznaczonych dla Słowaków. Jak dotąd opublikowano cztery tomy na poziomie A1–B2, wciąż zatem brakuje książki, z której mogliby korzystać studenci na poziomie magisterskim, przygotowujący się do egzaminu państwowego z języka polskiego na poziomie C1.

Pierwszym podręcznikiem z serii jest skrypt Kingi Wawrzyniak (2014) obejmujący swoim zakresem materiał dla poziomu A1. Pojawiają się w nim zagadnienia wymienione w *Katalogu B* dostosowane do tempa pracy ze Słowakami, przy czym, jeśli chodzi o podstawowe nazwy zwierząt, są to: *kaczka, koń, kot, królik, kurczak, kura, mysz, pies, żaba*³. Taka leksyka występuje przede wszystkim w ćwiczeniach i przykładach gramatycznych oraz fonetycznych.

W zeszycie ćwiczeń do pierwszej części serii (Obertová, 2021) zagadnienia z tego właśnie tomu (Wawrzyniak, 2014) zostają rozwinięte. Należy zwrócić uwagę szczególnie na tekst opisujący elementy krajobrazu Polski, który znajduje się już w lekcji 1 (Obertová, 2021: 7). Choć tematycznie jest on bliższy poziomowi A2, npjpo studentów słowiańskich umożliwia wprowadzanie tekstów o wyższym poziomie zaawansowania już od pierwszych zajęć. Ćwiczenie stanowi przykład tego, że materiały dotyczące środowiska naturalnego można prezentować przy okazji realizacji innych celów językowych, nawet usprawniania wymowy.

II. Proszę przeczytać na głos podane teksty. Uważaj na akcenty i poprawną wymowę wszystkich głosek. Wybierz jeden tekst, nagraj się, a następnie wyślij nagranie do nauczyciela.

Natura, bogactwo Polski

Polacy mogą być dumni z różnorodności przyrody. Znajdują się tu i góry, i morze, i jeziora. Są tu także wulkany, pustynia, geoparki, parki krajobrazowe i narodowe, mnóstwo rezerwatów, wodospadów, jaskiń, rzek, kotlin... Polska to naprawdę różnorodny i zielony kraj. Piękno polskiej przyrody może nie robi aż takiego wrażenia na samych Polakach, ale zdumiewa zagranicznych turystów.

Rysunek 3. (Obertová, 2021: 7)

³ Brakuje leksemów *ptak* i *środowisko*, które znajdują się w pierwszym tysiącu gron wyrazowych, a więc przeznaczonych na poziom A1 (Seretny, 2011).

W części drugiej serii (Krzempek, 2014), obejmującej poziomy A2/B1, pojawia się lekcja poświęcona w całości tematyce zwierzęcej (Krzempek, 2014: 39–44), jednak wymaga uzupełnienia o aspekt ochrony zagrożonych gatunków, na co szansę stwarzają końcowe pytania mające skłonić studentów do dyskusji:

XIII. Proszę wypowiedzieć się na następujące tematy:

- Jakie zwierzęta lubisz, a jakich nie? Dlaczego?
- Czy znasz jakieś nieprawdziwe, obiegujące opinie na temat zwierząt?
- Czy zgadzasz się z twierdzeniem, że „kto nie lubi zwierząt, ten nie lubi ludzi”?
- Czy zwierzęta mogą mieć pozytywny wpływ na zdrowie człowieka?
- W jaki sposób człowiek dziś zagraża zwierzętom?
- Co sądzisz na temat badań na zwierzętach?

Rysunek 4. (Krzempek, 2014: 44)

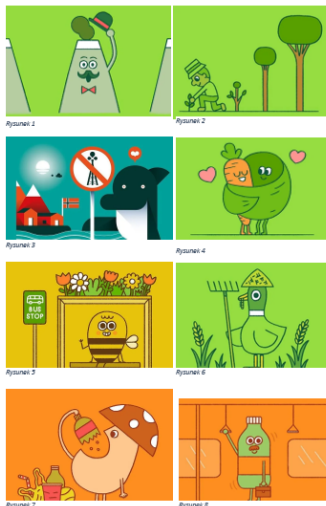
W niektórych ćwiczeniach występują również nazwy podstawowych roślin, takich jak *choinka*, *drzewo*, *kwiat*⁴. Brak jednak osobnej lekcji poświęconej ochronie przyrody, ekologii czy klimatowi. Wyrazy wymieniane przez Annę Seretny (2011) jako minimum dla poziomów A2/B1 (jak np. *środowisko* czy *atmosfera*) pojawiają się w ćwiczeniach albo w kontekście niezwiązanym z omawianym (por. *domowa*, *wesoła*, *miła atmosfera*). Leksemy z zakresu 1001–2000: *klimat*, *ochrona*, *pożar* nie występują.

W podręczniku zostały ujęte dwie lekcje, wpisujące się w tematykę środowiskową wymienioną w *Katalogu B* dla poziomu B1. Są to *Wakacyjne podróże* (Krzempek, 2014: 45–50) oraz *Moje miasto* (Krzempek, 2014: 81–86), które realizują wybrane zagadnienia dotyczące krajobrazu wiejskiego oraz miejskiego.

Część wspomnianych tematów wymienionych w *Katalogu B* występuje w trzecim podręczniku omawianej serii (Zakrzewska-Verdugo,

⁴ Brakuje leksemów notowanych przez Annę Seretny (2011), takich jak: *brzoza*, *dąb*, *goździk*, *jarzyna*, *kasztan*, *krzak*, *krzew*, *kwitnąc/zakwitnąc*, *róża*, *sosna*, *trawa*, *tulipan*, *wierzba*, *zboże*.

b. Proszę podczytać ilustracje z podpisami, a potem, nawigując do ich treści, wyrazić swoją opinię na poruszonej temacie.
Dobre wiadomości ze świata!

a. Naukowcy odkryli jadalnego grzyba, który żywi się plastikiem i może pomóc w oczyszczeniu środowiska z odpadów.
b. Holandia obsadziła setki przystanków autobusowych roślinami. „Zielone dachy” mają służyć jako schronienie dla pszczół.
c. Producenci ryżu na całym świecie zaczęli używać kaczek zamiast sztucznych pestycydów! Ptaki zjadły się owadami i plewami bez szkodły dla upraw.
d. Tajskie supermarkety zakazały plastikowych opakowań i zaczęły sprzedawać produkty zawinięte w liście bananowe.
e. Norwegia zdecydowała się zrezygnować z wydobycia ropy (wartość ok. 53 mld euro) na Lofotach, aby chronić tamtejszy ekosystem.
f. Ten człowiek przez ostatnie 35 lat swojego życia codziennie sadził w Indiach jedno drzewo, tworząc w ten sposób las przetrastający rozmiar Central Park.
g. Zjednoczone Królestwo zobowiązało się zredukować emisję CO2 do atmosfery. Tak niskiej emisji nie było tam od 1888 r.
h. W Rzymie można teraz płacić za przejazd metrem butelkami z plastiku. Jaki dostęp udało się dotrzeć! Temu odzyskać ponad 350 000 plastikowych opakowań!

Na podstawie: <https://bipact.com.pl/dyktando>

Swoje odpowiedzi proszę napisać poniżej:

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.

c. Proszę wypowiedzieć się na podany temat:

Coś wolałby/wolałaby mieszkać w drapaku chmur czy na wsi? Proszę uzasadnić swoją odpowiedź.

Rysunek 5. (Zakrzewska-Verdugo, 2021: 156–157)

2021) – na poziomie B2. W publikacji znajdziemy rozdział zatytułowany *Na łonie przyrody* (Zakrzewska-Verdugo, 2021: 61–71), w którym pojawiają się kwestie wpływu człowieka, konsumpcji i postępu technologicznego na klimat i środowisko, ekologicznej uprawy roślin, wegetarianizmu i weganizmu, zagrożonych gatunków zwierząt, ocieplenia klimatu.

Elementy związane ze środowiskiem naturalnym i jego ochroną występują jednak wrywkowo w innych lekcjach: w rozdziale *W pierwszym rządzie* (Zakrzewska-Verdugo, 2021: 24–29), dotyczącym systemu politycznego i gospodarczego, pojawia się ochrona środowiska naturalnego rozumiana jako problem gospodarczy Polski; w *Do usług!* (Zakrzewska-Verdugo, 2021: 46–50) mowa o recyklingu jako usłudze; z kolei w *Krzyku mody* (Zakrzewska-Verdugo, 2021: 51–60) – o zrównoważonej modzie oraz kosmetykach w wielorazowych opakowaniach. Również w próbnym egzaminie ustnym na poziom B2 uwzględnione zostały ilustracje i komentarze dotyczące pozytywnych wieści na temat

ochrony środowiska⁵ (Zakrzewska-Verdugo, 2021: 156–157), inspirowane artykułem Maura Gattiego (2019).

Wnioski z analizy oraz rekomendacje

Na podstawie zaprezentowanych materiałów można stwierdzić, że w nowszych podręcznikach temat środowiska naturalnego i zmian klimatu jest wyraźniej obecny – szczególnie w pozycjach przeznaczonych dla studentów na wyższych poziomach zaawansowania.

Przeanalizowane treści pozwalają również na sformułowanie kilku postulatów dotyczących pomocy używanych na poszczególnych poziomach biegłości.

Wydaje się, że poziom A1 daje niewielkie pole do popisu – wszak w podręcznikach dla początkujących zwykle się ogranicza do leksyki dotyczącej zjawisk pogodowych, pór roku oraz podstawowych nazw zwierząt. W kontekście zmian klimatycznych coraz częściej mówi się o tzw. nowych porach roku oraz ekstremalnych zjawiskach pogodowych, nic zatem nie stoi na przeszkodzie, aby te zagadnienia pojawiły się jak najwcześniej.

Część 2 podręcznika z serii *Polski na A* stwarza więcej okazji do poszerzenia tematyki zajęć o aspekty klimatyczne: lekcja o zwierzętach może być pretekstem do rozmowy o ich ochronie, rozdział o mieście – o zmianach ekologicznych; o turystyce – o podróżowaniu przyjaznym dla naszej planety. Lekcja *Czy lubisz gotować?* (Krzempek, 2014: 53–57) może inspirować do poruszenia tematu diet ograniczających spożycie mięsa. Wszystkie te propozycje i sposób ich realizacji zależą wyłącznie od inwencji lektora.

Część 3 podręcznika wspomnianej serii w najobszerniejszy sposób porusza zagadnienia zmian klimatu oraz środowiska naturalnego, co nie oznacza bynajmniej, że nie pozostawia miejsca na dodawanie ko-

⁵ W sumie leksem *środowisko* pojawia się w tym podręczniku 26 razy, zaś *klimat/klimatyczny* – 8 razy.

lejnycy treści. Na pewno warto byłoby wprowadzić leksykę dotyczącą roślin, ponieważ w żadnej z omawianych pozycji nie pojawił się rozdział im poświęcony.

Dotychczas nie powstała książka skierowana do słowackojęzycznych studentów zaawansowanych. Mamy nadzieję, że w ramach bratysławskiej serii w przyszłości uda nam się uzupełnić tę lukę. *Rozporządzenie MNiSW* (2016) podpowiada szereg zagadnień, które mogłyby się znaleźć w publikacji na poziomie C1. Jeśli chodzi o tematykę środowiskową, obejmowałaby ona m.in.: teksty naukowe, publicystyczne i literackie dotyczące ochrony przyrody; wolontariat i organizacje pozarządowe (aktywność społeczną) w zakresie przeciwdziałania zmianom klimatu, choroby cywilizacyjne wynikające z zanieczyszczenia środowiska, żywność modyfikowaną genetycznie i inne zagrożenia naturalne – przede wszystkim klęski żywiołowe. Jak na razie na C1 ostatnie zagadnienie można omawiać przy wykorzystaniu podręcznika lubelsko-bańskobystrzyckiego (Majewska-Wójcik i in., 2016).

Pisząc wyłącznie o podręcznikach przeznaczonych dla odbiorcy słowackojęzycznego, nie próbuję bynajmniej zasugerować korzystania wyłącznie z tych pomocy – wszak na glottodydaktycznym rynku wydawniczym istnieje szereg wspaniałych publikacji przeznaczonych dla szerszego grona odbiorców, bez względu na ich język ojczysty. Właśnie o takie treści warto uzupełniać słowackie materiały. Niewątpliwą przewagą tych pierwszych jest to, że często mają atrakcyjną szatę graficzną, ponieważ zostały przygotowane przez profesjonalnych grafików czy też są regularnie aktualizowane. Z drugiej strony słowackie materiały, „uszyte na miarę” uczestników miejscowych lektoratów, uwzględniają typowe dla nich problemy językowe, a także liczbę zajęć w ramach poszczególnych kierunków nįpjo. Są również łatwo (i najczęściej nieodpłatnie) dostępne dla każdego studenta. Najlepiej odzwierciedlają też uwarunkowania polsko-słowackie, poruszają nie tylko globalne, ale również lokalne i transgraniczne problemy, w tym te dotyczące ochrony środowiska i klimatu. Dlatego postuluję nie tylko o uzupełnianie ich o dalsze ogólnodostępne materiały glottodydaktyczne, ale również o adaptowanie najaktualniejszych tekstów medialnych – żaden pod-

ręcznik nie będzie bowiem w stanie w czasie rzeczywistym odzwierciedlić zmian klimatycznych toczących się na naszych oczach. Dostosowanie tych pomocy dydaktycznych do potrzeb studentów należy więc do lektora – nie tylko na Słowacji.

Literatura

- Cel 13. <https://www.gridw.pl/cele-zrownowazonego-rozwoju/cel-13> [dostęp: 11.04.2021].
- Cudak R., 2020: *Glottodydaktyka polonistyczna w perspektywie przemian*. „Postscriptum Polonistyczne”, nr 2(26), s. 11–29, https://doi.org/10.31261/PS_P.2020.26.01.
- Edukacja humanistyczna V4 dla klimatu*, <https://www.hec.us.edu.pl/home-page/> [dostęp: 5.04.2021].
- Gatti M., 2019: *I'm Honestly Fed Up With All The Bad News So I Illustrated The Best News Of 2018 (And Recent Years)*, https://www.boredpanda.com/illustration-good-positive-news-2018-mauro-gatti/?utm_source=google&utm_medium=organic&utm_campaign=organic [dostęp: 5.12.2021].
- Krzempek M., 2014: *Polski na A. Podręcznik języka polskiego dla Słowaków. Część 2*, Uniwerszita Komenského v Bratislave, Bratislava.
- Majewska-Wójcik A. i in., 2016: *Dwujęzyczny podręcznik komunikacji językowej dla służb ratowniczych pogranicza polsko-słowackiego*, Wydawnictwo KUL, Lublin.
- Obertová Z., 2021: *Polski na A. Zeszyt ćwiczeń. Język polski dla Słowaków. Część 1*, Uniwerszita Komenského v Bratislave, Bratislava.
- Pančíková M., Stefańczyk W.T., 1998, 2003: *Po tamtej stronie Tatr. Učebnica polštiny pre Slovákov*, Wydawnictwo Universitas, Kraków.
- „Postscriptum Polonistyczne: Glottodydaktyka wśród dzieci i młodzieży wobec wyzwań wielo-, transkulturowości i ruchów migracyjnych”, 2018, nr 2 (22).
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 lutego 2016 r. w sprawie egzaminów z języka polskiego jako obcego*, <https://www.infor.pl/akt-prawny/DZU.2016.061.0000405,rozporzadzenie-ministra-nauki-i-szkolnictwa-wyszego-w-sprawie-egzaminow-z-jezyka-polskiego-jako-obcego.html> [dostęp: 6.04.2021].
- Seretny A., 2011: *Kompetencja leksykalna uczących się języka polskiego jako obcego w świetle badań ilościowych. Aneks 2*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

Sokolová M. i in., 2021, *Slovenčina a poľština. Synchronne porovnanie s cvičeniami*, Prešovská univerzita v Prešove, Prešov.

Wawrzyniak K., 2014: *Polski na A. Podręcznik języka polskiego dla Słowaków. Część 1*, Univerzita Komenského v Bratislave, Bratislava.

Zakrzewska-Verdugo M., 2020: *Polski na A. Podręcznik języka polskiego (nie tylko) dla Słowaków. Część 3*, Univerzita Komenského v Bratislave, Bratislava.

MAGDALENA ZAKRZEWSKA-VERDUGO – PhD, Department of Slavonic Philology, Comenius University in Bratislava, Bratislava, Slovakia / dr, Katedra Filologii Słowiańskich, Uniwersytet Komeńskiego w Bratisławie, Bratislava, Słowacja.

She received her PhD in comparative Slavonic philology from Palacký University in Olomouc in 2016. Since 2017, she has been working as a Polish language teacher at Comenius University in Bratislava. Her research interests include Polish language glottodidactics, comparative linguistics and translation studies. Major publications: *Przekład literacki jako problem filologiczno-kulturowy (na podstawie analizy tłumaczeń tekstów D. Masłowskiej, M. Witkowskiego i S. Shutego na język rosyjski)* (Olomouc 2017); *Полонистиката в чуждестранните университети през погледа на лектора по полски език и литература, „Чуждоезиково обучение”* (2020), *Polski na A. Część III. Podręcznik języka polskiego (nie tylko) dla Słowaków* (Bratislava 2020).

Tytuł doktora porównawczej filologii słowiańskiej uzyskała na Uniwersytecie Palackiego w Ołomuńcu w 2016 r. Od roku 2017 pracuje jako lektor języka polskiego na Uniwersytecie Komeńskiego w Bratisławie. Jej zainteresowania naukowe to: glottodydaktyka polonistyczna i przekładoznawstwo. Najważniejsze publikacje: *Przekład literacki jako problem filologiczno-kulturowy (na podstawie analizy tłumaczeń tekstów D. Masłowskiej, M. Witkowskiego i S. Shutego na język rosyjski)* (Ołomuniec 2017); *Полонистиката в чуждестранните университети през погледа на лектора по полски език и литература, „Чуждоезиково обучение”* (2020), *Polski na A. Część III. Podręcznik języka polskiego (nie tylko) dla Słowaków* (Bratislava 2020).

E-mail: magdalena.zakrzewska@uniba.sk